

woensdag

31.05.2017

20.00 Concertzaal scène

19.15 Inleiding

Nadar Ensemble

Lesaserma Pokhunakhis.
Russische muziek van nu

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Nadar Ensemble werd in 2006 opgericht door een aantal jonge muzikanten, gedreven door een gemeenschappelijke passie voor hedendaagse muziek. De naam 'Nadar' verwijst naar de multidisciplinaire en avontuurlijke geest van de echte Nadar, een pseudoniem voor kariatuurist, spion, ballonvaarder en kunstcriticus Gaspard-Félix Tournachon (1820-1910). Nadar Ensemble was te gast bij festivals en concerthuizen in binnen- en buitenland, zoals deSingel (Antwerpen), De Bijloke (Gent), Transit Festival, Concertgebouw Brugge, Harvest Festival (Denemarken), de Internationale Ferienkurse für neue Musik Darmstadt, Festival Musica Strasbourg, Tzllil Meudcan (Tel Aviv), Blurred Edges (Hamburg), Rotterdam Philharmonic Gergiev Festival, de Donaueschinger Musiktage van de SWR, Acht Brücken (Keulen), Forum Neue Musik Deutschlandradio, Tage für Neue Musik Zürich, Ultima Oslo, Nowy Teatr (Warschau), conDit (Buenos Aires) en Platforma (Moskou). In eigen land is het ensemble stevig verankerd in zijn thuisstad Sint-Niklaas. Sinds 2010 coproduceert Nadar een Summer Academy voor jonge muzikanten (14+), samen met MATRIX (Centrum voor Nieuwe Muziek). In 2015 werd dit project genomineerd voor een Europese YEAH! Award. Nadar ontving in 2016 de Cultuurprijs van de KULeuven. In de zomer van 2014 was het ensemble voor de derde keer te gast op de Internationale Ferienkurse für Neue Musik Darmstadt met de openluchtproductie *DEAD SERIOUS*, gecureerd door de Amerikaans-Iraakse mediakunstenaar Wafaa Bilal. In 2015-16 speelde Nadar de première van *RECHT*, een muziektheatervoorstelling van Hannes Seidl en Daniel Kötter met voorstellingen in Frankfurt (Mousonturm), Gent (De Bijloke), Berlijn (MaerzMusik), Zagreb (Muziki Biennale), Mannheim (Schillertage) en Wenen (Wien Modern). Voor de Donaueschinger Musiktage van 2015 creëerde

Nadar de voorstelling *WYSI(N)WYG* met nieuw werk van Stefan Prins en Michael Beil. In 2016 was Nadar gastcurator van het Deense SPOR festival. Recent verscheen bij het label NEOS de live opname van Nadars concert uit 2012 tijdens de Donaueschinger Musiktage met werken van Kreidler, Prins, Pasovsky en Schedl. *EXIT F* van Michael Maierhof, een werk voor vier luchtballonnen en ensemble, verscheen bij Migrorecords en Stefan Prins' *Fremdkörper #1* is te horen op een monografische cd bij Sub Rosa. Nadars opname van *In Hyper Intervals* is verschenen bij Wergo op de portret-cd van Johannes Kreidler. In de periode 2017-21 is Nadar huisartiest bij Concertgebouw Brugge en werkt het ensemble nauw samen met deSingel en Klarafestival. In 2018 staat een nieuw groot project voor de Darmstadt Ferienkurse op stapel. Nadien werkt Nadar samen met Michael Beil (2019), Stefan Prins (2020) en Simon Steen-Andersen (2021) voor de creatie van avondvullende voorstellingen.

De Nadar Summer Academy is een productie van MATRIX [Centrum voor Nieuwe Muziek] en Nadar Ensemble. Zo'n 7 jaar geleden vatten zij het plan op een zomerstage in te richten waarin jonge muzikanten konden kennismaken met hedendaagse muziek. Sindsdien dompelen de musici van Nadar elke zomer een groep muzikanten tussen 14 en 22 jaar een week lang onder in het repertoire van de 20e en 21e eeuw. De resultaten van de stage vinden hun weg naar diverse podia. Zo sierden de deelnemers van de Summer Academy onder meer de affiche van Transit festival en Muziekcentrum De Bijloke Gent. Afgelopen winter werkten ze mee aan twee uitvoeringen van Serge Verstokts monumentale compositie *DRIE*.

www.nadarensemble.be
www.facebook.com/nadarensemble

Nadar Summer Academy:
Diamanda Dramm: viool
Wannes Gonnissen: electronics
Daan Janssens: dirigent
Wim Pelgrims: drums
Yassine Posman: klarinet
Anna Vermeulen: cello
Eveline Vervliet: piano
He Wang: e-gitaar

—

Alexander Schubert (1979)
Point Ones voor augmented dirigent en klein ensemble (2012)

Nadar Ensemble:
Marieke Berendsen: scenografie, viool
Toon Callier: gitaar
Rebecca Diependaele: zakelijke leiding
Katrien Gaelens: fluit
Yves Goemaere: percussie
Wannes Gonnissen: geluid, live electronics
Pieter Matthynssens: cello, artistieke leiding
Elisa Medinilla: piano
Thomas Moore: productie
Stefan Prins: artistieke leiding

—

Alexander Khubeev (1986)
Industrialization as the First Stage (2016)

Sergey Khismatov (1983)
N-Musik (2016)

Alexander Khubeev
Industrialization as the First Stage
 deel 2: *Taiga. Alienation*

Alex Nadzharov (1983)
The Literacy Campaign: Science for People (2016)

Marina Poleukhina (1989)
the forest of electrical magnolias (2016)

coproductie: Concertgebouw Brugge & Ultima Festival (Oslo)

BELGISCHE PREMIÈRE

COPRODUCTIE CONCERTGEBOUW

Lesaserma Pokhunakhis

Eind maart postte een jonge Russische componist een foto op Facebook van een demonstratie tegen corruptie binnen het Russische staatsbestel. Het onderschrift luidde: 'Dit is wat er gisteren in Rusland gebeurd is: tienduizenden demonstranten tegen corruptie in honderd steden, meer dan duizend gearresteerd en complete stilte hierover bij meer dan de helft van de Russische media, inclusief de journaals op federale tv-zenders. Het lijkt erop dat we terug zijn in de USSR. Het stadsbestuur van Moskou laat optekenen dat de politie zich foutloos gedragen heeft.' Op de foto is een jonge vrouw in lentekleding te zien, die bij de schouders en benen opgetild wordt door vier politieagenten met helmen en kogelvrije vesten.

De reacties op het bericht zijn erg verschillend: sommigen delen de verontwaardiging, anderen nuanceren het verhaal door op te merken dat ook in andere (westerse, democratische, als 'vrij' beschouwde) landen de politie niet altijd even zachtzinnig te werk gaat en de media al eens kleur laten zien. Nog anderen stellen dat de USSR nooit echt weggevoest is.

Een Russische geschiedenis

Rusland lijkt vaak niet uit het nieuws te branden. In de context van de jongste presidentsverkiezingen in de VS regende het geruchten over gehackte mailservers en beïnvloeding. Over opdrachtgevers, tussenpersonen en bevoordeelden werden krantenpagina's vol gespeculeerd. De voorbije jaren heeft Rusland zich ontpopt tot grootmeester van de desinformatie, of het nu gaat om het neergehaalde vliegtuig MH-17, de toestand in Oekraïne of de vele fake nieuwsberichten die Hillary Clinton en Angela Merkel in diskrediet moeten brengen.

Ook al wordt de vervalsing ontdekt, het beoogde doel is tegen die tijd doorgaans al bereikt. Intussen blijft het grootste land ter wereld wat het voor ons, West-Europeanen, misschien altijd al geweest is: een enigma. De reusachtige oppervlakte van het grondgebied, de taal zonder veel herkenbare elementen en de complexe politieke geschiedenis omgeven Rusland voor veel West-Europeanen met een aura van ondoordringbaarheid. Elke glimp van herkenning wordt tegengesproken door vervreemding. Ook de makers van *Lesaserma Pokhunakhis* werpen een veelvoud aan nieuwe raadsels op voor elke kruimel informatie over hun mysterieuze hoofdpersonage en voor elke blik op hun motieven.

'*Lesaserma Pokhunakhis* vertelt het fantastische, verontrustende verhaal van deze introverte kunstenares.'

Vier jonge Russische componisten, **Sergey Khismatov**, **Alexander Khubeev**, **Alex Nadzharov** en **Marina Poleukhina**, vertellen samen het buitengewone levensverhaal van **Lesaserma Pokhunakhis (1926-1991)**. Pokhunakhis was een eigenzinnige schrijfster uit Sovjet-Rusland, maar haar roots lagen in Griekenland. Haar vader was literatuurwetenschapper, haar moeder schilderes. Als overtuigde communisten leerden ze hun dochter Russisch, zodat ze de werken van Lenin in hun oorspronkelijke taal zou kunnen lezen. In de Tweede Wereldoorlog kwam Lesaserma in het gewapende verzet terecht. Het was in die

jaren dat ze naar alle waarschijnlijkheid Yannis Xenakis ontmoette – in haar dagboeken refereert ze aan een 'eenogige architect'. De grootscheepse vervolging van voormalige verzetsleden deed haar in 1947 besluiten haar geboorteland te ontvluchten. Ze kreeg asiel in Rusland, maar nadat ze zich al te kritisch had uitgelaten over het regime, werd ze aangehouden en begon een odyssee langs Russische gevangenissen en werkkampen. Als bij wonder wist ze te ontsnappen tijdens een transfer tussen twee kampen, waarbij het konvooi waar zij deel van uitmaakte, verdwaald was geraakt in de bossen. Na lange omzwervingen in Siberië vestigde ze zich in Yerbogachen, waar ze een eerder teruggetrokken bestaan leidde. In haar vrije tijd legde ze de basis voor een indrukwerend artistiek oeuvre. Al haar literaire werken, zowel proza als poëzie, vormen samen één gargantuesk boek, *De bruine aarde*. Het werd echter nooit gepubliceerd. Na de ontdekking van haar archief in 2014 verschenen fragmenten in academische en literaire tijdschriften. Sindsdien wakkerde de publieke belangstelling voor haar werk aan. De voorstelling *Lesaserma Pokhunakhis* en de bijhorende teksten, filmpjes en tentoonstelling vertellen het fantastische, verontrustende verhaal van deze introverte kunstenares.

Doorheen haar biografie loopt de turbulente geschiedenis van het 20e-eeuwse Rusland als een rode draad.

When nothing goes, everything matters

In zijn artikel *Repression and Reduction* beschrijft Sergej Newski hoe de Russische overheid de voorbije jaren haar greep op de kunstwereld versterkte. Hij citeert onder meer cultuurminister Vladimir Medinski, die in 2014 aankondigde dat enkel patriottische kunst, die 'een positief beeld van Rusland uitdraagt' ondersteuning waard is. In diezelfde periode liet Medinski ook optekenen dat 'geen enkel experiment dat de traditionele waarden van onze samenleving tegenspreekt, kan gerechtvaardigd worden.' In combinatie met het bevroren van overheidssteun voor onafhankelijke projecten en het in diskrediet brengen van kritische stemmen, valt hierin een verbod op dissidente kunst te lezen. Newski brengt dit onomwonden in verband met het Stalin-tijdperk, waarin de overheid kunstenaars zeer specifieke richtlijnen oplegde en propaganda alomtegenwoordig was. Vandaag, schrijft Newski, is er opnieuw een opsplitsing te zien tussen het 'officiële' kunstcircuit en een volledig op zichzelf aangewezen undergroundscène. Nieuwe muziek floreert in dat ondergrondse wereldje. Improvisatie voert de boventoon en creëert sterke banden tussen verschillende actoren. Niet zelden gebeurt dat virtueel – bijvoorbeeld via Skype – of zelfs bijna 'imaginair', wanneer musici afspreken om op verschillende plaatsen op hetzelfde ogenblik te musiceren. Geld is er in deze omgeving nauwelijks en iedereen doet alles: componisten spelen als muzikanten in elkaars werk en musici engageren zich ook voor de organisatorische kant van de concerten. De bescheiden inkomsten zijn niet meer dan zakgeld voor de betrokkenen. Ondanks

alle praktische moeilijkheden, heerst een ongeziene artistieke vrijheid.

Collega-componist Dmitri Kourliandski aanhalend, schrijft Newski verder dat metafysica binnen de kunsten aan belang wint wanneer een maatschappij de artistieke vrijheid probeert in te perken. Vormvernieuwing, de ontwikkeling van een persoonlijke taal of referenties naar andere kunstwerken verdwijnen in deze context naar de achtergrond. Composities zijn hier in de eerste plaats de weergave van een (utopisch) mens- en wereldbeeld. In zijn autobiografie *Joseph Anton* haalt Salman Rushie een gelijkaardig idee aan met de lapidaire stelling 'When nothing goes, everything matters'. In een omgeving waarin een verkeerde mening je duur te staan kan komen, krijgt elke uitspraak, elke actie meer gewicht. Een compositie is dan meer dan een muziekstuk, het is een bolwerk in de bescherming van het vrije denken.

Die gedachte opent een perspectief op de dubbele bodem van *Lesaserma Pokhunakhis*. Rusland heeft een eeuwenlange geschiedenis van propaganda, met een doelmatige vervalsing van de actualiteit en de geschiedenis om het regime te legitimeren en de bevolking in de pas te houden. Met *Lesaserma Pokhunakhis* maakten Poleukhina, Nadzharov, Khubeev en Khismatov hun eigen geschiedenis. Die werkt als een indirecte spiegel en werpt een licht op mechanismen die ook vandaag spelen, in Rusland én daarbuiten. Nu het post-truth tijdperk is uitgeroepen en gerichte desinformatie een ongeziene actieradius heeft, is ons vrije denken meer dan ooit het strijdtoneel. Tegelijk voeren de vier componisten ook een heldin ten tonele. Lesaserma doorstaat gevangenschap, dwangarbeid, gevaar en

ontbering, maar dat kan haar niet breken. Ze weet dat haar individuele verhaal niet meer is dan een stofje in het heelal, maar ze leeft onverminderd naar haar overtuiging. Ze is arm, geïsoleerd en ontheemd, maar haar geest is vrij.

'We staan hier niet omdat we verandering verwachten', citeerde Knack een betogter, 'maar om te laten zien dat we de corruptie allemaal zien, dat we het allemaal weten en dat we onze mond niet zullen houden'. De vrouw op de foto laat geen spoor van angst zien. Haar gezicht is als van een madonna, moedig en berustend. Ze heeft niets te verliezen.

Rebecca Diependaele

VAN GLINKA TOT GUBAIDULINA
Twee eeuwen politieke en culturele omwentelingen in Rusland

Van Peter de Grote tot Catharina II de Grote

De tentoonstelling 'Van Glinka tot Gubaidulina' is een reis door twee eeuwen politieke en culturele omwentelingen in Rusland. Het begint met Peter de Grote (1682-1721) die Rusland naar het Westen toe opende, en eindigt met Sofia Gubaidulina (1931-2020) die de Russische muziek wereldwijd bekend maakte. De tentoonstelling toont werken van componisten als Glinka, Borodin, Tsjajkovski, Prokofjev, Sjostakovitsj en Gubaidulina, naast historische documenten en foto's van de componisten zelf.

MEER WETEN OVER RUSLAND?
za 10.09.16 – za 10.06.17

Pluis de geschiedenis van Rusland en de Russische muziek uit tot in detail in de tentoonstelling *Van Glinka tot Gubaidulina, twee eeuwen van politieke en culturele omwentelingen in Rusland*. Deze tentoonstelling van Johan Huys is een seizoen lang te bezichtigen op de Foyer parterre.

TENTOONSTELLING LESASERMA POKHUNAKHIS

Bij het maken van de voorstelling kwamen de vier componisten in aanraking met een kleine verzameling van artefacten en andere objecten die getuigen van het buitengewone leven van Lesaserma Pokhunakhis. Ze weerspiegelen haar sterke band met de natuur en haar ongebonden geest, en vormen een waardevolle aanvulling op haar grootste erfstuk, het manuscript van *De Bruine Aarde*. De tentoonstelling van deze zorgvuldig bewaarde stukken wordt aangevuld met videomateriaal, waarin het werk van Pokhunakhis in een ruimer perspectief wordt geplaatst.

Met dank aan het universiteitsarchief van Irkutsk voor het bruikleen.

© Nadar Ensemble

zo 11.03.18 / 15.00 / Brugse huiskamers
HOMEJACKING / Nadar Ensemble
 Video, electronics, live klankmanipulatie en de vreemdste speeltechnieken: componisten beschikken vandaag over een erg uitgebreid arsenaal aan mogelijkheden om de luisteraar te verwonderen. Tijdens deze concerten komt het avontuur dichterbij dan ooit: de musici van huisartiest Nadar Ensemble waaieren uit over de Brugse huiskamers om hun favoriete werken te spelen.

© Klarafestival & Nieveranst

do 29.03.18 / 20.00 / Kamermuziekzaal & Concertzaal scène
Doppelgänger / Nadar Ensemble
 Het kostte filmpionier Georges Méliès in 1900 uren knip- en plakwerk om zes dubbelgangers op het witte doek te toveren. Vandaag construeren we online verschillende identiteiten, op Facebook, Instagram of Tinder. Naast de magische kanten van dit hedendaagse wonderland, verkent Nadar ook de gitzwarte schaduwzijde ...

FOTOTENTOONSTELLING
JEF BOES, American Identities
 do 19.04.17 — vr 30.06.17

Jef Boes (*1983) werkt reeds een aantal jaar aan de trilogie *American Identities*. Hiervoor reisde hij meermaals door de VS. Omvergeblazen door het charisma van Obama reisde hij in 2012 door Iowa. Voor De Morgen maakte hij in het najaar van 2016 een roadtrip samen met journalist Koen Vidal en fotograaf Tim Coppens. Hij probeert in beelden te vatten waar het land van wakker ligt: armoede, huisvesting, geloof, wapendracht, veteranen, economische crisis ...

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket.
www.concertgebouw.be/services

